

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Тетяни Володимирівни Потапчук про дисертацію

Ісюань Хоу на тему «Педагогічне стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю», подану на здобуття ступеня доктора філософії PhD за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Тема наукової роботи є, безперечно, актуальною, оскільки присвячена дослідженню теорії та практики педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю. У науковій праці проаналізовано становлення і розвиток теорії навчання хімії в Україні і Китаї, в змісті якої закладені потенційні можливості педагогічного стимулювання – в китайському досвіді роль педагогічного стимулювання відіграють оновлені підручники, посібники, рекомендації, журнали з хімічної освіти, в українському досвіді переважають форми і методи педагогічного впливу на формування готовності вчителів хімії до професійної самореалізації.

Дисертаційне дослідження виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності педагогічного процесу в середніх загальноосвітніх і вищих навчальних закладах» (РКЗ1–200199004104 від 23.12.2015 р.) та корелює з новою комплексною темою кафедри освітології та інноваційної педагогіки «Наукові основи і навчально-методичний супровід педагогічного процесу в закладах освіти: історико-педагогічний, компаративний та прогностичний аспекти» (№ 0121U107474 від 22.01.2021 р.).

Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 8 від 20 грудня 2019 року).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертанткою обґрунтовано мотиваційно-ціннісну, змістовно-процесуальну, рефлексивно-коригувальну складові готовності майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації в освітньому процесі.

Авторкою проаналізовано становлення і розвиток теорії навчання хімії в Україні і Китаї, в змісті якої закладені потенційні можливості педагогічного стимулювання – в китайському досвіді роль педагогічного стимулювання відіграють оновлені підручники, посібники, рекомендації, журнали з хімічної освіти, в українському досвіді переважають форми і методи педагогічного впливу на формування готовності вчителів хімії до професійної самореалізації.

У дисертації узагальнено досвід педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю шляхом упорядкування форм і методів педагогічного стимулювання відповідно мотиваційно-ціннісної складової готовності майбутніх учителів до професійної самореалізації (методи переконання, прикладу, морального стимулювання, олімпіади з хімії, конкурс педагогічної майстерності), змістовно-процедурної складової готовності майбутніх учителів до професійної самореалізації (Україна – вправи, доручення, вимоги, виховні ситуації, КНР – зміст підручника «Теорія навчання хімії», навчальної дисципліни «Хімічна педагогіка», журналу «Хімічна освіта»), рефлексивно-коригувальної складової готовності майбутніх учителів до професійної самореалізації (Україна – методи заохочення, покарання, змагання, конкурс «Моя академічна доброчесність», КНР – «трьохмірна» система підготовки педагогів, інтерактивне навчання, конкурс каліграфії учителів хімії); з'ясовано, що педагогічна практика

стимулює процес формування готовності майбутніх учителів до професійної самореалізації в освітньому процесі, а на основі результатів порівняльного аналізу зроблено висновок про те, що інноваційний підхід до організації педагогічної практики більш чіткіше проявляється в українських ЗВО.

Ісюань Хоу визначено шляхи вдосконалення педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю, як-от: в Україні – рекомендовано розробити ДБВ «Кар’єрне зростання» з модулем «Педагогічне стимулювання майбутніх учителів до професійної самореалізації»; запропоновано розширити принципи педагогічного стимулювання майбутніх учителів до професійної самореалізації принципами відповідальності та справедливості нагородження учасників освітнього процесу, поєднання духовного та матеріального винагородження результатів праці; запозичено досвід КНР щодо створення стимулювального середовища університету, розвиток моралі та шанування національних традицій, спонукання майбутніх учителів до наполегливої праці; з метою підвищення рівня сформованості готовності майбутніх учителів хімії запропоновано залучати їх як слухачів до конкурсу «Учитель року», всеукраїнських олімпіад з хімії у складі організаційного комітету; у межах кар’єрного зростання майбутніх учителів хімії запропоновано спільне проведення заходів на базах виробничої практики, практику «виїзних занять» у школі; організовувати написання спільних наукових і навчально-методичних матеріалів з педагогічного стимулювання у вищій школі; рекомендовано ознайомлюватися з китайськими підходами до системи нагородження та механізмами їх розробляння, давати критичну оцінку об’єктивності запропонованих форм винагород; у КНР – рекомендовано проводити анкетування «Ставлення майбутніх учителів до педагогічної практики»; розширено принципи педагогічного стимулювання основними принципами педагогіки партнерства та провідними ідеями акмеологічного підходу в освітньому процесі, принципом рефлексивності; запозичено

структуру оцінювально-аналітичної компетентності вчителя, формувальне оцінювання результатів навчання школярів; запозичено досвід популяризації роботи студентського самоврядування університету; запропоновано запрошувати зовнішніх стейкхолдерів до активної участі в житті університету, проведення спільних вебінарів; рекомендовано впроваджувати акмеологічні засоби стимулювання особистості до професійної самореалізації в освітньому процесі (акмеологічний тренінг, вправи на самоуправління, самоконтроль, саморегуляцію); започатковано досвід написання методичних рекомендацій у співавторстві з китайськими викладачами ЗВО; учителів до професійної самореалізації в закладах вищої освіти; визначено поняття «готовність до професійної самореалізації майбутніх учителів хімії»; схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації (високий, середній, низький) за актуалізаційним, діяльнісним та оцінювальним критеріями з відповідними показниками.

У роботі до наукового обігу введено маловідомі джерела китайською мовою (76), окремі факти й положення, пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми.

Нові факти, що одержано здобувачем. У дисертації Ісюань Хоу уперше здійснено цілісне порівняльно-педагогічне дослідження проблеми педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю на засадах акмеологічного, аксіологічного, компаративістського, компетентнісного, особистісно-діяльнісного підходів;

Авторкою розкрито суть проблеми педагогічного стимулювання учасників освітнього процесу, в основі якої лежить суперечність між теорією, де описана сукупність форм, методів, засобів мотивації майбутніх учителів хімії до професійної діяльності, та наявним досвідом педагогічного стимулювання цих фахівців до професійної самореалізації в освітньому процесі; визначено поняття «педагогічне стимулювання студентів до

професійної самореалізації»; розглянуто різновиди педагогічних стимулів, доповнено функції, проаналізовано механізми активізації внутрішнього потенціалу майбутніх учителів хімії. Ісюань Хоу розроблено й використано в дослідженні анкету «Ставлення майбутніх учителів до педагогічної практики».

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Матеріали дисертації використано при написанні методичних рекомендацій «Майстерка з написання наукових праць» до самостійної роботи здобувачів рівня вищої освіти у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Матеріали дисертації Ісюань Хоу можуть стати науковим підґрунтям в процесі викладання педагогіки за професійним спрямуванням, основ педагогічної майстерності, порівняльної педагогіки, інноваційної педагогіки, а також під час написання монографій, підручників, навчальних посібників із педагогічної тематики, розробки та впровадження міждисциплінарних навчальних курсів, дисциплін вільного вибору для майбутніх учителів хімії. Теоретичні узагальнення, винесені із змісту дисертації, практичний досвід авторки наукової праці можуть бути використані в системі неформальної та інформальної освіти, а також для підготовки до акредитації освітніх програм та інституційного аудиту, підвищення кваліфікації й сертифікації викладачів, які забезпечують підготовку вчителів хімії, сертифікації учителів хімії в Державній службі якості освіти.

Вважаємо, що одержані в процесі дослідження Ісюань Хоу результати та висновки можуть бути використані для оновлення змісту ОП і ОПП за спеціальністю 014 Середня освіта (Хімія) для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівня вищої освіти; перегляду навчальних і робочих навчальних програм з дисциплін психолого-педагогічного циклу; укладання навчально-методичного забезпечення викладання хімічних дисциплін, у тому числі розробки дистанційних курсів,

ДВВ для підготовки майбутніх вчителів хімії («Кар'єрне зростання вчителя»), проведення педагогічної практики.

Матеріали і результати дисертації впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Україна (довідка № 01/10-301 від 15.05.2023 р.), Мелітопольський державний університет імені Богдана Хмельницького, Україна (довідка № 01-15/176 від 23.05.2023 р.) та Сінтай Університет, КНР (довідка № 14 від 08.03.2023 р.).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, забезпечено методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, аналізом широкого спектру науково-педагогічних джерел та нормативно-правової документації, використанням методів, що відповідають меті та завданням дослідження, а саме: теоретико-системні: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація наукового матеріалу, присвяченого проблемі педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації в закладах вищої освіти України та Китаю з метою порівняння різних поглядів на досліджувану проблему та виявлення спільних і відмінних ознак; ретроспективні та біографічні: опис хронології періодів розвитку теорії навчання хімії в Китаї (зародження, становлення, викладання, стабілізація та розвиток) для вивчення засобів педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації в закладах вищої освіти України та Китаю, що були використані в зазначені періоди; порівняльно-прогностичні: прогностичний аналіз із метою вивчення та зіставлення теоретичних питань і досвіду педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти України та Китаю для обміну інформацією й використання у вищій школі

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних

висновків, списку використаних джерел (222 найменування, із них 95 – іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації 249 сторінок, із них основного тексту – 180 сторінок. Робота містить 6 додатків загальним обсягом 38 сторінок.

У **вступі** переконливо доведено актуальність теми дослідження, розкрито ступень її розробки, чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; представлено джерельну базу, хронологічні та територіальні межі дослідження, наведено відомості про апробацію результатів, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теорія педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України та Китаю»** дисертанткою розкрито суть проблеми педагогічного стимулювання учасників освітнього процесу, в основі якої лежить суперечність між теорією, в якій описана сукупність форм, методів, засобів мотивації майбутніх учителів хімії до професійної діяльності, та наявним досвідом педагогічного стимулювання цих фахівців до професійної самореалізації в освітньому процесі. У дослідженні Ісюань Хоу визначено поняття «педагогічне стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації» як сукупність заохочувальних прийомів, методів, форм, технологій, засобів педагогічного впливу на свідомість, поведінку, корекцію діяльності та вчинків особистості, які спонукають і пришвидшують формування готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до професійної самореалізації в педагогічній діяльності.

Авторкою уточнено поняття «готовність майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації» як поєднання самомотивації, знань і вмінь ідентифікації й позиціонування себе в ролі вчителя, розкриття власного потенціалу в процесі засвоєння змісту, форм і методів, засобів педагогічної діяльності. Обґрунтовано мотиваційно-ціннісну, змістовно-процесуальну, рефлексивно- коригувальну складові, схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації за

актуалізаційним, діяльнісним та оцінювальним критеріями з відповідним показниками.

Ісюань Хоу проаналізовано становлення і розвиток теорії навчання хімії в Україні і Китаї. Для обох країн схожою є історія навчання хімії, яка проходила певні етапи: зародження, становлення, викладання, стабілізація та розвиток як науки. Певний час хімія в обох країнах вивчалася під впливом ідеології Радянського Союзу, у викладанні теорій та методів навчання хімії було прийняте негативне ставлення до теорій західного навчання, унаслідок чого створювалася замкнута модель хімічної освіти. В Україні та КНР після переосмислення національної ідентичності, самостійності в управлінні країною та життєвих процесів населення відбулася перебудова хімічної освіти. Проте в КНР реалізується ідеологія Комуністичної партії, підпорядкованість вищої освіти позиціям соціалізму з китайською специфікою. Учителів готують з високим ідейним і моральним піднесенням та професійними якостями, вони мають сприяти розвитку соціалістичної освіти. Україна, як вільна від такої ідеології країна, запозичує досвід європейських країн, ціннісні орієнтири свідомого вибору шляхів самореалізації, свободи учіння та самомотивації, застосування засобів педагогічного стимулювання школярів з позиції дитиноцентризму.

У другому розділі **«Досвід педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю»** доведено, що педагогічна практика є головним стимулом до професійної самореалізації майбутніх учителів хімії. Види практик у ЗВПО України та КНР дещо різняться, тому для порівняльного аналізу обрано педагогічну практику наближеного змісту й термінів проведення, тобто педагогічну практику в закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти. Мета педагогічної практики має спільні орієнтири (поєднання теорії та практики, перевірка знань і вмінь на практиці, удосконалення педагогічних і фахових навичок та набуття нових навичок). Український варіант завдань є більш конкретним і спонукає до таких видів

діяльності, як-от: ознайомлення з освітнім процесом у закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти, узагальнення досвіду кращих учителів і вихователів, опанування інноваційних підходів викладання хімії, профорієнтація, вивчення характеристики класу.

Авторкою узагальнено досвід педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії в освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю. Зазначено, що формування мотиваційно-ціннісної складової готовності майбутніх учителів до професійної самореалізації відбувається завдяки педагогічному стимулюванню, роль якого виконують методи навіювання, переконання, приклад, моральне стимулювання, конференції, олімпіади з хімії, конкурс педагогічної майстерності, платформи MOOC, метод SWOT-аналізу.

Ісюань Хоу зазначено, що роль педагогічного стимулювання у формуванні змістовно-процесуальної складової готовності майбутніх учителів до професійної самореалізації виконують вправи (вправи в діяльності, режимні вправи, спеціальні вправи), доручення, вимоги, виховні ситуації (Україна), зміст підручника «Теорія навчання хімії» і зміст навчальної дисципліни «Хімічна педагогіка», допоміжний курс викладацької практики, журнал «Хімічна освіта» (КНР).

Подано, що педагогічним стимулюванням рефлексивно-коригувальної складової готовності майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації слугують методи заохочення, покарання, змагання, конкурс «Моя академічна доброчесність» (Україна), постановка мети навчання, «трьохмірна» система підготовки педагогів, інтерактивне навчання, конкурс каліграфії учителів хімії (КНР).

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Ісюань Хоу на тему «Педагогічне стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю» відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Робота Ісюань Хоу «Педагогічне стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю» є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Дисертація характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачкою досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувачки в педагогічну науку.

Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях. Основні положення наукової роботи висвітлено в 16 працях (з них 12 – одноосібні): 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – в іноземному виданні КНР, 1 – в міжнародній колективній монографії, 2 статті – в міжнародних періодичних збірках наукових праць, 7 тез у збірках доповідей на науково-практичних конференціях, 1 методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів третього (освітньо- наукового) рівня вищої освіти у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка з написання наукових праць (у співавторстві).

Порушення академічної доброчесності в науковій роботі дисертантки не виявлено. У процесі перевірки дисертації за програмою Unichek визначено, що унікальність тексту складає 92,82%, схожого матеріалу 7,18%, що відповідає вимогам університету та МОН України.

Оцінка мови та стилю дисертації. Структура дисертації відповідає алгоритму проведеного автором дослідження. Зміст дисертаційної роботи викладено українською мовою в логічній послідовності та доступно для сприйняття, адекватно використано наукові терміни.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Разом з позитивними моментами, вдалим знахідками, значущими висновками варто висловити деякі побажання та зауваження, а саме:

1. На наш погляд, деякі позиції наукової новизни мають дещо декларативний характер. Зокрема, позиція «подальшого розвитку набули зміст, форми, методи, сучасні засоби педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації в освітньому процесі в закладах вищої освіти України й Китаю, компетентності вчителя хімії, зміст освітніх програм з хімії та його навчально-методичне забезпечення. Доцільно було б уточнити, як саме здобувачка розвинула окреслені аспекти на засадах традиційних, інноваційних підходах та цифровізації освіти, за рахунок чого відбувся розвиток.

2. Авторкою розроблено й використано в дослідженні анкету «Ставлення майбутніх учителів до педагогічної практики». На наш погляд, у додатках дисертації можна було б представити й інші методи оцінювання.

3. У науковій праці Ісюань Хоу не завадило б показати досвід роботи закладів вищої освіти із роботодавцями, які вони висувають вимоги до майбутніх учителів хімії та як це потрібно враховувати у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю.

4. У роботі та зокрема у додатку 3 подана таблиця «Удосконалення педагогічного стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації в освітньому процесі ЗВО України та КНР на основі порівняльного аналізу». Слід було б подати спільні й відмінні характеристики.

5. Як видно з матеріалів дисертації Ісюань Хоу, матеріали упроваджуються в освітній процес закладів вищої освіти України та КНР, використані в процесі оновлення відповідних освітніх програм, у написанні методичних рекомендацій до ДВВ «Майстерка з написання наукових праць». Однак, практичне значення виконаного дослідження посилиться, якщо здобувачка Ісюань Хоу розробить авторський спецкурс на тему «Педагогічне стимулювання учасників освітнього процесу в закладах вищої освіти», електронні навчально-методичні матеріал до нього.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та суттєво не впливають на якість виконання дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Ісюань Хоу на тему «Педагогічне стимулювання майбутніх учителів хімії до професійної самореалізації у освітньому процесі в закладах вищої освіти України і Китаю» є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Робота характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачкою досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок в науку та достатньо повно оприлюднені в наукових працях здобувачки. За своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням робота відповідає спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та пп.6,7 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022), а її авторка Хоу Ісюань заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта, педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Тетяна ПОТАПЧУК

Підпис *Тетяни Потапчук*

ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
Орест СМІШКО
«30» 11 2023 р.

На електронний документ накладено: 2 (Два) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІІТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ПОТАПЧУК ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА 2685812480;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2685812480;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E5040000002FE3E2007499C803;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 14:10 30.11.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 14:10 30.11.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)

Підпис № 2 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ПОТАПЧУК ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА 2685812480;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2685812480;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E5040000002FE3E2007499C803;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 14:11 30.11.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 14:11 30.11.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)